

УДК 784.087.68.088:78.071.4

DOI 10.34064/khnum1-68.04

Михайлова Наталія Миколаївна

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,

кандидат мистецтвознавства, доцент

кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування

e-mail: nata.mik.76@gmail.com

ORCID iD: 0000-0003-0172-2091

**Хорове аранжування як шлях реалізації
творчого потенціалу студента-хормейстера**

Стаття презентує результати дослідження інноваційних підходів до викладання дисципліни «Хорове аранжування» у закладах вищої музичної освіти. Метою цієї аналітичної розвідки є вивчення ефективних педагогічних стратегій, які підвищують творчий потенціал студентів-хормейстерів. Проводиться думка про те, що у контексті сучасного мінливого освітнього середовища, яке характеризується постійною турбулентністю і стрімким розвитком, необхідні нові підходи в педагогіці, спрямовані на індивідуалізоване навчання і розкриття творчих нахилів та обдарувань студента. Їх реалізація відбувається шляхом інтеграції інноваційних методів, організаційних форм та цифрових ресурсів у навчальний процес, що створює сприятливі умови для розвитку творчих здібностей студентів. Аналіз новаторських підходів до викладання дисципліни «Хорове аранжування» дозволяє визначити вплив новітніх технологій на формування унікальних музичних особистостей, здатних до самостійного прогресу та самовдосконалення, а також на розвиток компетентностей, необхідних для їх подальшої професійної діяльності в якості хормейстерів.

Ключові слова: диригентсько-хорова освіта; хорове аранжування; хормейстер; творча особистість; педагогічна інноватика; інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми.

Буремне українське сьогодення є викликом для розвитку і становлення нової освітньої системи, у фокусі якої перебуває й

особистісна орієнтація навчально-виховного процесу. Необхідність удосконалення педагогічних технологій, методів, організаційних форм та засобів у системі навчання спонукає до пошуку нової освітньої парадигми, що дозволить Україні не залишатися осторонь від глобальних інноваційних процесів. Сучасне інформаційне суспільство, орієнтоване на використання новітніх цифрових інструментів та ресурсів, потребує інноваційних підходів у педагогіці, що сприятимуть вихованню необхідних умінь і розвитку особистості здобувача освіти в умовах розмаїття видів та форм його діяльності.

Курс «Хорове аранжування» належить до циклу фахових дисциплін, спрямованих на формування й розвиток спеціалістів, теоретично та практично підготовлених до художньо-виконавської, навчально-виховної та просвітницької професійної діяльності. Дисципліна направлена на розкриття творчого потенціалу здобувача освіти, що, безумовно, є актуальним завданням сучасної професійно орієнтованої педагогіки. Адже у глобалізованому просторі сьогодення, де інновації і творчість стають ключовими факторами успіху, важливо формувати у студентів навички творчого мислення та самовираження.

Останні публікації за темою дослідження. Особистісно орієнтований підхід до навчання у закладах вищої освіти є активно досліджуваною темою, тому багато наукових праць присвячено цьому напрямку. Поряд із роботами вітчизняних дослідників – С. І. Подмазіна (2006), І. Д. Беха (2003) та інших, привертають увагу розробки закордонних фахівців у галузі освітніх інновацій (Heikkila, Niemivirta, Nieminen, & Lonka, 2010). Чинники й закономірності функціонування та розвитку інноваційного процесу в освітній сфері висвітлюють праці І. М. Дичківської (2004), О. М. Ігнатович (2019), Л. І. Даніленко (2006). Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості із творчим потенціалом в різних царинах суспільної діяльності представлені в роботах В. О. Моляко (2003), О. Л. Туриніної (2007), Л. П. Місшихи (2010, 2015).

У науковому просторі музичної педагогіки відзначимо дослідження таких учених, як Т. А. Смирнова (2021), О. А. Жерновникова та Ван Цзін І (2017), О. Плотницька (2021). Сучасні напрями

розвитку диригентсько-хорової освіти, безпосередньо пов'язані із розкриттям творчого потенціалу студента-хормейстера, представлені в аналітичних розвідках Р. О. Долчука (2008), Т. А. Смирнової (2008), Є. В. Карпенка (2021), В. Семенчука (2022) та ін.

Проте питання впливу хорового аранжування на розвиток музично-творчих навичок здобувачів освіти, пошуку інноваційних методів та організаційних форм навчання, що сприятимуть формуванню унікальної музичної особистості, потребують аналітичного доопрацювання.

Таким чином, *метою статті* є з'ясування ролі хорового аранжування в розкритті творчого потенціалу особистості студента-хормейстера: розвитку його музичного мислення, виконавських та інтерпретаційних здібностей. Дослідження також спрямовано на виявлення інноваційних підходів до викладання дисципліни «Хорове аранжування», які можуть сприяти більш ефективному вихованню унікальних особистостей, здатних до саморозвитку, самовдосконалення та подальшої реалізації у своїй майбутній професійній діяльності в ролі хормейстерів.

Методологія дослідження. Взаємодія особистісного, компетентнісного та контекстного підходів до професійної підготовки фахівця, необхідна у процесі розвитку його творчих здібностей, обумовила залучення таких методів, як *теоретичний аналіз* інтердисциплінарних та музикознавчих концепцій для розуміння і пояснення ролі хорового аранжування у розкритті творчого потенціалу та формуванні музичного мислення студента-хормейстера; *компаративний аналіз* різних підходів до викладання дисципліни «Хорове аранжування» для виявленні серед них інноваційних, які можуть сприяти вихованню унікальних особистісних якостей хормейстера.

Метод «case-study» – навчання на конкретних випадках – розглянуто окремо як один з прийомів виконання творчих завдань, зокрема створення хорової обробки, та шляхів використання досвіду хорового аранжування для підвищення ефективності процесу творчого розвитку студента-хормейстера.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Особистісно орієнтований підхід до змісту навчання значно покращить якість освітніх послуг, створюючи сприятливі психолого-педагогічні умови для розкриття творчого потенціалу здобувача освіти. Самоствердження особистості в процесі навчання, усвідомлення власного «я» у поєднанні з розвитком індивідуальних особливостей, розкриттям творчих нахилів та обдарувань, набуттям фахових компетентностей дозволить суттєво підвищити конкурентоспроможність здобувачів освіти на сучасному ринку праці. Особистісно орієнтований підхід в диригентсько-хоровій освіті передбачає індивідуальне ставлення до кожного студента, з урахуванням його потреб, інтересів, психологічних особливостей та цілей. Хорове аранжування дозволяє розвивати музичні таланти і креативність студентів, адже вони отримують знання та навички, необхідні для створення оригінальних та виразних аранжувань хорових композицій. Це сприяє формуванню власної музичної особистості й дозволяє виявити унікальний творчий потенціал здобувача освіти. Як зазначає у своїх дослідженнях В. О. Моляко (2003: 6), «...творчість повинна стати нормою професійної діяльності та нормою підготовки до неї, тобто в кінцевому варіанті ми говоримо про те, що кожен фахівець має бути творчим фахівцем. Звичайно, рівні творчої діяльності завжди будуть різними, оскільки в кожному конкретному випадку творчі можливості у кожного конкретного працівника детерміновані його здібностями, обдарованістю, талантом».

З огляду на те, що домінанта творчості постає як обов'язкова складова професійної освіти, можна скоригувати змістове наповнення навчання хормейстера, що включатиме такі елементи: розвиток музичної творчості, підвищення музичної ерудиції, формування вмінь аналізу та інтерпретації музичних творів, вивчення різних стилів та епох музики, а також удосконалення професійних навичок з усіх предметів фахового циклу. Крім того, зарубіжні дослідження підкреслюють актуальність розвитку комунікативних навичок та лідерських якостей майбутніх керівників хорових колективів, демонструючи ефективність поєднання когнітивних та емоційних аспектів навчально-виховного процесу й доводять, що активні,

комунікабельні, самостійні та самодостатні студенти не лише краще адаптуються до навчання, але й показують вищі результати порівняно зі своїми одногрупниками (Heikkila, Niemivirta, Nieminen, & Lonka, 2010).

Вагомою складовою формування творчої особистості є розвиток музичного мислення студента. Завдання навчальної дисципліни «Хорове аранжування» – стимулювати здобувачів освіти до імпровізаційних рішень, оригінальних інтерпретацій. Адже можливість і спроможність адаптувати, трансформувати та збагачувати музичні композиції, створюючи власні унікальні версії, розвивають уміння аналізувати музичні структури, виявляти характеристики твору й розуміти його емоційну виразність. Завдяки практичній роботі з аранжуваннями студенти вдосконалюють свої музичні навички, виявляють свої творчі здібності й самостверджуються, демонструючи свою унікальну музичну особистість.

Ураховуючи сучасні вимоги до освіти, зауважимо, що акцент на пошуку нових методів та форм викладання, із застосуванням останніх розробок у сфері педагогічної інноватики, вважається правильно обраною стратегією викладацького колективу будь-якого освітнього закладу. «Реалізація принципу варіативності дає змогу педагогічним колективам навчально-виховних закладів обирати і конструювати педагогічний процес за будь-якими моделями, зокрема й авторськими» (Дичківська, 2004: 5).

Хорове аранжування як важлива складова хормейстерської практики вимагає від педагогів інноваційних підходів у процесі навчання. Методика викладання, спрямована на набуття здобувачами освіти знань, умінь та навичок за стандартним, незмінним зразком, що напрацьований роками, повинна відійти у небуття. Натомість упровадження педагогічної інноватики у хорове аранжування відкриває нові горизонти для виявлення і розвитку талановитих молодих музикантів, допомагає створити сприятливу і натхненну атмосферу навчання, в якій студенти зможуть розкрити свій потенціал і стати хормейстерами-творцями, затребуваними в майбутньому.

У хоровому аранжуванні можна застосовувати різноманітні інноваційні прийоми, що сприяють розвитку творчих здібностей, а саме:

– експерименти з варіюванням голосів, що передбачають використання під час виконавської практики нетрадиційних комбінацій голосів, які створюють нові тембральні ефекти;

– електронну обробку звука завдяки відповідним технологіям, таким як затримки, ефекти звукового простору, еквалайзери тощо, для створення унікальних та незвичних звукових вражень;

– імпровізацію – дозвіл студентам вносити власні творчі елементи та варіації у музичний матеріал для розвитку творчого мислення та формування його індивідуального стилю;

– сучасні комп'ютерні спеціалізовані програми для фіксації та редагування нотного матеріалу, аранжування та звукозапису, які дозволяють створювати складні та різноманітні хорові аранжування;

– мультистильові аранжування, тобто ті, які поєднують елементи різних музичних стилів і жанрів, що додає до виконання нових кольорів та динаміки;

– колективну творчість, залучення студентів до спільного процесу аранжування, під час якого вони мають можливість співпрацювати, обмінюватись ідеями.

Сучасний мультимедійний простір надає багато можливостей для залучення до навчального процесу інформаційно-комунікаційних технологій, що, у свою чергу, відкриває широкі можливості для поліпшення якості навчання. Адже використання нотних редакторів та музичного програмного забезпечення полегшує творчий процес, дозволяє студентам не лише створювати, редагувати й аранжувати нотний матеріал ефективно та швидко, а й експериментувати з ним, застосовуючи різні голоси, інструменти та звукові ефекти. Спеціалізовані додатки для мобільних пристроїв дають змогу здобувачам освіти отримувати нотні матеріали, аудіо- та відеозаписи, довідкові та навчальні посібники та інші корисні матеріали безпосередньо на свої смартфони або планшети. Це забезпечує зручність, мобільність і постійний доступ до необхідної інформації та навчальних ресурсів. Цифровий аудіо- та відеозапис дозволяє студентам слухати і аналізувати свої власні виконання, виявляти помилки й таким чином покращувати свої виконавські навички, а також спостерігати за роботою інших. Завдяки відеоконференціям та різноманітним

онлайн-технологіям студенти можуть спілкуватися з викладачами та одногрупниками на відстані, обмінюватись ідеями, отримувати зворотний зв'язок та навчальні матеріали. Створення віртуальних хорів, ансамблів, колаборативне музикування за допомогою спеціальних платформ і програм уможливають виконання хорових аранжувань (можливо навіть власних) разом з іншими студентами з усього світу. Така співпраця в межах сучасних освітніх проєктів сприяє творчому обміну думками та розвитку комунікаційних навичок.

Таким чином, застосування інтерактивних інформаційно-комунікаційних технологій у хоровому аранжуванні допомагає створити більш цікаву атмосферу навчання. Відеоуроки й віртуальні тренування, що передбачають інтерактивні завдання, спонукають студентів до самостійних досліджень в зазначеному напрямі. Крім того, використання графічних і аудіовізуальних ефектів допомагає їм створити більш захопливі та естетично привабливі презентації своїх робіт.

Застосування інноваційних підходів до навчання, використання новітніх досягнень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій значною мірою впливають на академічні досягнення студентів, їх мотивацію і задоволення процесом навчання. «Практика доводить, що сьогодні застосування студентами сучасних музично-комп'ютерних технологій у процесі вивчення дисципліни “Хорове аранжування” у вищій школі має такі переваги: формує комп'ютерну грамотність; створює багато можливостей для ефективного музичного навчання; розвиває музичну і загальну культуру; сприяє створенню творчої атмосфери на заняттях; надає можливість самореалізації, [розкриття – *Н. М.*] творчого потенціалу при виконанні студентами самостійної роботи, тим самим удосконалюючи якість засвоєння навчального матеріалу» (Раструба, Кушнір, 2022: 81).

Зазначимо, що опанування знань основних теоретичних положень курсу хорового аранжування та свобода дій при розв'язанні локальних задач створення хорової обробки на практиці є ключовими аспектами, які сприяють розвитку фахових компетентностей хормейстера. Ці компетентності, зокрема, включають розуміння авторського наміру, ідейно-художнього змісту твору та вміння втілювати їх у музичному аранжуванні. Для досягнення авторського

наміру важливо мати вміння розпізнавати елементи музичної мови та особливості ритмічної тонації, музичної фразеології, гармонії, поліфонії, різновидів та виразних засобів музичної фактури тощо. Адже вивчення навчальної дисципліни «Хорове аранжування» має на меті набуття мистецтва пристосування хорових, інструментальних та вокальних творів для різних складів хору, здобуття фахових знань і розвиток практичних вмінь та навичок у використанні різноманітних прийомів хорового письма.

Академік І. Д. Бех (2003), розмірковуючи щодо шляхів формування соціально успішної особистості, наголошує, що у процесі навчання перевагу слід надавати методам, які спонукають до розвитку творчих здібностей і критичного мислення та сприяють набуттю практичних навичок для подальшої професійної діяльності. Одним з таких методів, на нашу думку, може стати сучасна технологія аналізу конкретних ситуацій – «*case-study*».

Використання методу «*case-study*» в оволодінні прийомами хорового аранжування є цінним інструментом, що сприяє практичному засвоєнню навчального матеріалу. Цей підхід передбачає аналіз реальних ситуацій і подолання складнощів, які можуть виникнути у процесі аранжування, відбір та запам'ятовування для застосування у подальшому найбільш успішних варіантів розв'язання поставленої задачі. Студенти отримують конкретний музичний матеріал, який потрібно аранжувати для хору, і мають змогу самостійно працювати над його трансформацією та вдосконаленням.

Зокрема, однією з тем навчальної дисципліни «Хорове аранжування» для бакалаврів четвертого курсу ОПП «Хорове диригування» є вільні обробки оригінальних та народних мелодій для різного складу хору. Пропозиція створити, наприклад, власну обробку народної пісні стимулює творчий процес у здобувачів освіти, викликаючи необхідність аналізу завдання, побудування алгоритму дій для його вирішення, порівняння можливих способів і варіантів його розв'язання та визначення найкращого, що приведе до бажаного результату. Можливість самостійно обрати музичний матеріал для роботи підвищує ступінь особистої зацікавленості студента в досягненні значного художнього рівня майбутньої композиції. Проаналізувавши

комплекс базових вихідних умов запропонованого завдання щодо жанру, змісту, форми, структури, стилевих та виконавських особливостей тощо, студент за підтримки викладача створює алгоритм роботи над вільною хоровою обробкою, наприклад, народної пісні, що може включати такі кроки.

1. Дослідження вербально-поетичного компонента першооснови:

- ретельно проаналізувати вербально-поетичний ряд твору та визначити семантику його художньої образності, його смислову та драматургічну ідею, «персонажів», сюжетні лінії, та ін.;

- урахувуючи багатоваріантність як мелодичної, так і літературної складової аутентичної пісні, ознайомитися з різновидами тексту фольклорного першоджерела й обрати той, що найкраще відповідає авторському задуму, формуючи розвиток сюжету за власним бажанням;

- залежно від характеру твору і його виконавської спрямованості обрати тип та вид хору, якому буде доручено виконання майбутньої роботи.

2. Аналіз та опрацювання музичного матеріалу:

- необхідно дослідити структурні, ладоінтонаційні та метричні особливості фольклорного мелосу, своєрідність розспівів та продумати подальший план роботи над хоровою обробкою пісні;

- визначити особливості музичної драматургічної пісні, такі як зав'язка, розвиток, кульмінація та розв'язка;

- обрати форму музичної композиції, яка повністю відповідає концепції розвитку твору за авторським наміром.

- Втілення задуму твору засобами музичної виразності за допомогою відповідної техніки композиторського письма. Варіативність результату забезпечує можливість вибору шляху розвитку музичного матеріалу, що може відбуватися в різних сферах музичної мови (або поодинокі, або у взаємодії), таких як:

- ладогармонічна,
- тембрально-регістрова,
- темпова,
- фактурна тощо.

Застосування технології «*case-study*» у практиці хорового аранжування має декілька переваг. Цей метод сприяє напрацюванню вмінь аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, обирати оптимальний варіант і складати алгоритм його здійснення; тим самим він дає поштовх розвитку творчих і критичних мисленнєвих навичок студентів, оскільки спонукає до пошуку оригінальних та ефективних способів розв'язання завдання аранжування.

Крім того, використання методу «*case-study*» допомагає студентам зрозуміти практичні аспекти роботи аранжувальника: вибір голосів, засобів музичної виразності, ладотонального плану та ін. Такий підхід до викладання хорового аранжування дозволяє стимулювати творчу активність студентів, сприяє їх мотивації та розширенню кола набутих ними професійних компетенцій.

Нарешті, нагадаємо, що у практичному плані для створення якісної хорової обробки дуже важливою є безпосередня співпраця аранжувальника з хором, можливість спостерігати за його розвитком, визначати потреби та виконавські резерви колективу, адаптувати свої аранжування до його конкретного складу та репертуару. Така співпраця допоможе студенту-хормейстеру зрозуміти практичні аспекти виконавської діяльності й реалізувати свої аранжувальні задуми в контексті реального звучання.

Висновки.

1. Особистісно орієнтований підхід до навчання, що є одним з ключових напрямів сучасної освітньої політики, у сфері диригентсько-хорової освіти реалізується як увага викладача-хормейстера до творчої особистості та персональних інтересів кожного зі студентів і створює необхідну «відкриту» психологічну атмосферу для розкриття талантів та втілення авторських ідей майбутніх фахівців. Результатом такого навчального підходу є самоствердження і розквіт особистості музиканта, усвідомлення ним власного «я» та набуття комплексу фахових компетентностей.

2. Дисципліна «Хорове аранжування» є надзвичайно важливою складовою формування мистецької особистості майбутнього хормейстера, оскільки розвиває його музичне мислення та креативні здібності, найбільш активно сприяє реалізації його творчого

потенціалу, допомагає йому засвоїти цілу низку практичних навичок, необхідних хормейстеру – лідеру й художньому керівнику співацького колективу, тобто прямо впливає на його затребуваність і «конкурентоспроможність» у диригентсько-хоровій професії. Аранжування, яке дозволяє трансформувати і збагачувати музичні твори, поглиблювати або варіювати їхні музичні характеристики та емоційну виразність і дає можливість для їх оригінальної інтерпретації, є потужним інструментом швидкого прогресу творчих можливостей музиканта. Крім того, розвиток у студентів комунікативних навичок та лідерських якостей, що відбувається в ході створення і виконання нової хорової композиції, має позитивний вплив на успішність хормейстера і його готовність до роботи в хорових колективах.

3. Сучасні освітні умови потребують нових прийомів та форм викладання у сфері хорової педагогіки, зокрема й хорового аранжування. Застосування методики «*case-study*» (навчання на прикладі конкретних ситуацій), різноманітних експериментальних прийомів, онлайн-комунікації і арсеналу комп'ютерних технологій (варіювання складу хорових голосів, створення нових тембрових звучань, імпровізація, мультистильові аранжування, колективна творчість, електронна обробка звуку за допомогою комп'ютерних застосунків і та ін.) сприятиме найповнішому розкриттю креативного потенціалу здобувачів освіти.

4. Інноваційні підходи спонукають студентів до активної участі в навчальному процесі та самостійного продовження досліджень предметної області хорового аранжування, а також створюють цікаву заохочувальну навчальну атмосферу, сприятливу для свободи самовираження та реалізації творчих задумів.

5. Додамо, що успіх хорового аранжування залежить від якості співпраці та взаємодії студентів і викладачів. Роль вчасних та кваліфікованих порад викладача у становленні студента як фахівця важко переоцінити.

6. Практика роботи аранжувальника з хором у процесі звукового втілення його художнього задуму не лише сприятиме розширенню музичного кругозору, підвищенню самооцінки, розвитку творчої

особистості хормейстера, але й надихатиме його на подальші звершення в майбутній професійній діяльності.

Практична робота здобувачів освіти з реальними хоровими колективами в процесі засвоєння навичок хорового аранжування видається перспективним напрямом навчання, який потребує подальшого вдосконалення, а отже, й дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

- Бех, І. Д. (2003). *Виховання особистості*. (Кн. 1–2). Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь.
- Даніленко, Л. І. (2006). *Інноваційний освітній менеджмент*. Київ: Главник.
- Дичківська, І. М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології*. [Оригінал-макет]. Київ: Академвидав, URL: <https://eltutor.at.ua/Podskazki/Dychkivska.pdf>
- Долчук, Р. О. (2008). *Хорове аранжування*. Івано-Франківськ: Плай.
- Жерновникова, О. А., & Ван Цзін І. (2017). Формування та становлення особистості майбутнього педагога засобами музичного мистецтва. *Педагогічний альманах*, 36, 208–212.
- Ігнатович, О. М. (2019). *Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників*. (Автореф. дис. ... д-ра психол. наук). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ.
- Карпенко, Є. В. (2021). *Алгоритми самостійної роботи студента в процесі вивчення хорового аранжування*. Суми: ФОП Цьома С. П.
- Кушнір, К., & Раструба, Т. (2022). Використання сучасних музично-комп'ютерних технологій у процесі вивчення дисципліни «Хорове аранжування». *Психолого-педагогічні науки*, 1, 76–83. DOI: 10.31654/2663-4902-2022-PP-1-76-83
- Мішыха, Л. П. (2010). Творчий потенціал у структурі особистості. *Вісник Одеського національного університету: Сер. Психологія*, т. 15, вип. 11 (1), 120–127, URL: http://liber.onu.edu.ua/pdf/vestniki/vest_psih_2010_15_11a.pdf
- Мішыха, Л. П. (2015). *Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості*. (Дис. ... д-ра психол. наук). Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. Київ.
- Моляко, В. О. (2003). Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 6, стаття 18, https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/6/visnuk_18.pdf

- Плотницька, О. (2021). Перспективні підходи до інтеграційного навчання мистецьких дисциплін. *Педагогічні науки*, 197, 149–152, DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-149-152.
- Подмазін, С. І. (2006). *Особистісно орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз)*. (Автореф. дис. ... д-ра філос. наук). Дніпропетровський національний університет. Дніпропетровськ.
- Семенчук, В. (2022). Аранжування як вид творчої діяльності музиканта. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 3 (52), 53–60. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-6>
- Смирнова, Т. А. (2008). *Теорія і методика диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах: психолого-педагогічний аспект*. Горлівка: Ліхтар.
- Смирнова, Т. А. (2021). *Теоретико-методологічні основи музичної педагогіки*. Харків: Лідер.
- Турина, О. (2007). *Психологія творчості*. Київ: МАУП.
- Heikkilä, A., Niemivirta, M., Nieminen, J., & Lonka, K. (2010). Interrelations among university students' approaches to learning, regulation of learning, and cognitive and at-tributional strategies: a person oriented approach. *Higher Education*, 61 (5), 513–529, DOI: 10.1007/s10734-010-9346-2

REFERENCES

- Bekh, I. D. (2003). Education of the personality. (Books 1–2). Book 1. A personally oriented approach: theoretical and technological foundations. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Danilenko, L. I. (2006). *Innovative educational management*. Kyiv: Hlavnuk [in Ukrainian].
- Dolchuk, R. O. (2008). *Choral arranging*. Ivano-Frankivsk: Plai [in Ukrainian].
- Dychkivska, I. M. (2004). *Innovative pedagogical technologies*. [Original layout]. Kyiv: Akademvydav, URL: https://eltutor.at.ua/Podskazki/Dychkivsk_a.pdf [in Ukrainian].
- Heikkilä, A., Niemivirta, M., Nieminen, J., & Lonka, K. (2010). Interrelations among university students' approaches to learning, regulation of learning, and cognitive and at-tributional strategies: a person oriented approach. *Higher Education*, 61 (5), 513–529, DOI: 10.1007/s10734-010-9346-2 [in English].
- Ihnatovych, O. M. (2019). *Psychological foundations of professional innovative culture development of educational workers*. (Extended abstract of

- Full Doctoral diss.). H. S. Kostyuk Institute of Psychology of National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
- Karpenko, Ye. V. (2021). *Algorithms of independent work of students in the process of studying choral arranging*. Sumy: FOP Tsioma S. P. [in Ukrainian].
- Kushnir, K. & Rastruba, T. (2022). Using modern music-computer technologies in the process of studying the discipline «Choral Arranging». *Psychological and Pedagogical Sciences*, 1, 76–83, DOI: 10.31654/2663-4902-2022-RR-1-76-83 [in Ukrainian].
- Mishchyha, L. (2010). Creative potential in the structure of personality. *Odesa National University Herald: Psychology Series*, Vol. 15, issue 11 (1), 120–127, URL: http://liber.onu.edu.ua/pdf/vestniki/vest_psih_2010_15_11a.pdf [in Ukrainian].
- Mishchyha, L. (2015). *Creative potential of a personality during the late adulthood period*. (Full Doctoral diss.). H. S. Kostyuk Institute of Psychology of National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
- Moliako, V. O. (2003). Psychology of creativity: A new paradigm of research into constructive human activity. *Psychological and pedagogical problems of the rural school*, 6, article 18, https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_lsilsk_shkolu/6/visnuk_18.pdf [in Ukrainian].
- Plotnytska, O. (2021). Promising approaches to integrated teaching of art disciplines. *Pedagogical Sciences*, 197, 149–152, DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-149-152 [in Ukrainian].
- Podmazin, S. I. (2006). *Personally oriented education (social and philosophical analysis)*. (Extended abstract of Full Doctoral diss.). Dnipropetrovsk National University. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
- Semenchuk, V. (2022). Arranging as a form of musician's creative activity. *Actual Issues of Humanities*, 3 (52), 53–60, DOI:<https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-6> [in Ukrainian].
- Smyrnova, T. A. (2008). *Theory and methodology of choral conducting education in higher educational institutions: psychological and pedagogical aspect*. Horlivka: Likhtar [in Ukrainian].
- Smyrnova, T. A. (2021). *Theoretical and methodological foundations of music pedagogy*. Kharkiv: Lider [in Ukrainian].
- Turynina, O. (2007). *Psychology of creativity*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
- Zhernovnykova, O. A., & Van Tsin I. (2017). Formation and development of future teachers' personality through the means of music art. *Pedagogical Almanac*, 36, 208–212 [in Ukrainian].

Nataliia Mykhailova

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
PhD in Art Studies, Associate Professor,
the Department of Choral, Opera and Symphony Conducting
e-mail: nata.mik.76@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-0172-2091

**Choral conducting as a way of realizing
the creative potential of a student choirmaster*****Statement of the problem.***

The modern information society using cutting-edge digital tools and resources, requires innovative approaches in education aimed at shaping the personality of students in all the diversity of their activities. In today's globalized space, where innovation and creativity are key success factors, it is important to cultivate students' skills in creative thinking and self-expression. The turbulent Ukrainian present became a challenge for the development and establishment of a new educational system oriented on the personal type of teaching. An urgent need to improve pedagogical technologies encourages the search for a new educational paradigm, allowing Ukraine to stay abreast of global innovative processes. The course "Choral Arrangement" is aimed at developing the creative potential of choirmaster students, which is undoubtedly a relevant task in the modern educational space.

Objectives, methods, and novelty of the research.

The personal oriented approach in higher education is an actively researched topic, by domestic (Podmazin, 2006; Bekh, 2003) and foreign (Heikkila, Niemivirta, Nieminen, & Lonka, 2010) authors. A number of studies are devoted to pedagogical innovations (Dychkivska, 2004; Ihnatovich, 2019; Danilenko, 2006) and the psychological and pedagogical aspect of personal development (Moliako, 2003; Turynina, 2007; Mishchykha, 2010), the musical pedagogy (Smyrnova, 2021; Zhernovnykova, & Van Tsin I, 2017; Plotnytska, 2021) and the contemporary trends in choral conducting education too (Dolchuk, 2008; Smyrnova, 2008; Karpenko, 2021; Semenchuk, 2022). However, the questions of the impact of choral arrangement on the development of music creative skills of choirmaster students, as well as the search for innovative teaching methods and organizational forms that contribute to the formation of unique musical personalities, requires further

analytical refinement. The purpose of the article is to determine the role of choral arrangement in developing the creative potential of choirmasters' students, their musical thinking, performance and interpretive skills. The study is also focused on finding innovative approaches to teaching the "Choral Arrangement" discipline that contribute to more effective development of unique artistic individuals, which capable to self-improvement and professional growth as choral conductors. The interaction of personal, competence and contextual approaches to the professional training of a specialist, necessary in the process of developing his creative abilities, led to the involvement of such research methods as theoretical and comparative analysis of pedagogical conceptions. Also, "case study" method was considered as one of the way for creation of choral arrangement.

Results and conclusion.

The discipline "Choral arrangement" is an extremely important component of the formation of the artistic personality of the future choirmaster, as it develops his musical thinking and creative abilities, most actively contributes to the disclosure of his creative potential, helps him learn a whole series of practical skills necessary for a choirmaster – the leader and artistic director of a singing group, that is, it directly affects his demand and "competitiveness" in the profession of choral master. Arranging, which allows you to transform and enrich musical works, deepen or vary their sound characteristics and emotional expressiveness, provides an opportunity for their original interpretation, is a powerful tool for the rapid progress of a musician's creative abilities.

Modern educational conditions require new methods and forms of teaching in the field of choral pedagogy, including choral arrangement. Use of the "case study" method (teaching on the example of specific situations), various experiments, online communication and an arsenal of computer technologies (variation of the composition of choral voices, creation of new timbre sounds, improvisation, multi-style arrangements, collective creativity, electronic sound processing by computer programs, etc.) will contribute to the fullest disclosure of the creative potential of choirmaster students.

Keywords: choral conducting education; choral arrangement; choral conductor; choirmaster; chorus master; creative personality; pedagogical innovation; information and communication technologies.